

Reduplikace jako způsob vyjádření emočnosti v současné francouzštině a její odraz v jazyce dětí a mládeže

Radka Fridrichová
Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové
<rfridrichova@seznam.cz>

Abstract:

Reduplication as a way of expressing the emotionality in contemporary French language and its reflection in the language of children and young people

The aim of this article is to introduce one of the methods of the word-formation in contemporary French language – the reduplication (in French language called *redoublement* or *réduplication*) – and to point out to its specific presence in the language of young people and children. The reduplication is a phenomenon that is characterized by the repetition of sounds, syllables (initial or terminal), morphemes, words or parts of words. On the contrary Hauser (1987) distinguishes in his conception the reduplication of affixes on the one hand and on the other hand the repetition of lexical base with the regard for its belonging to the given word class. The linguist Jean Dubois structures the reduplication in the same way. The reduplication is a phenomenon that reflects in French language in several levels. Its biggest use is mainly in two specific registers of speech. The first is the language of children and of the adults that communicate with children in “their language” and they exert the repetition as the form to memorize used lexical units. However the repetition of words or syllables is educational phenomenon that finds its place not only in French language but also in other languages including Czech. In the wider context the repetition is also exert in the scope of interjections that are often linked with the speech of the youngest. The second specific register is the language of young people. Their language elements belong by its nature to the slang register or the familiar register. These elements bring hypocoristic, meliorative but also pejorative or opprobrious values.

Klíčová slova / key words:

emočnost, jazyk dětí a mládeže, reduplikace, repetice, tronkace
clipped words, emotionality, language of children and young people, reduplication, repetition

1. Úvodem

Cílem tohoto příspěvku je představit jeden ze způsobů tvoření slov v současné francouzštině – reduplikaci neboli zdvojení (ve francouzském jazyce označováno jako *redoublement* nebo *réduplication*) – a poukázat na její specifický výskyt v jazyce mládeže a dětí.

Reduplikace je jevem, který se vyznačuje opakováním hlásek, slabik (počátečních či koncových), morfémů, slov nebo jejich částí. Hauser (1987) naopak ve svém pojetí rozlišuje na jedné straně reduplikace afixů a na straně druhé opakování lexikálních základů s ohledem na příslušnost k danému slovnímu druhu. Obdobně člení reduplikaci i francouzský lingvista Jean Dubois. V jeho pojetí je francouzský termín *redoublement* chápán jako „la répétition d’un ou de plusieurs éléments (syllabes) d’un mot ou du mot entier [...]“ (1994, s. 403) – tj. opakování částí slova;

a *réduplication* je „le redoublement d'un mot entier“ (ibid.) – tzn. zdvojení celých slov. V tomto příspěvku je však užíváno českých termínů „reduplikace“ a „zdvojení“ jako synonym.

V dnešní francouzštině má (lexikální) reduplikace své hojné zastoupení v jazyce mladých a nejmladších. Podle francouzského lingvisty J.-P. Goudailliera (1998, s. 27–28) je tomu u dětí právě z důvodu hravosti v jazyce a repetice za účelem zapamatování. V jazyce mládeže zastává reduplikace v současné době spíše způsob kódování vlastních myšlenek vyjádřených pomocí slov, jež by neměly být rozluštěny dospělými.

I když je reduplikace procesem, jenž může mít své uplatnění i v širším lingvistickém kontextu, např. zdvojení písmen grafických zkratk značící množné číslo: *Monsieur (M.)* → *Messieurs = MM.*, *page* → *pages = pp.*, *Sa Majesté (S.M.)* → *Leurs Majestés = LL. MM.* (Doppagne, 1991, s. 79) nebo i v krásné literatuře (srov. např. Kunešová, 2006, s. 112, která poukazuje na lexikální kreativitu Borise Viana: *cu-cultivité*), v tomto příspěvku poukážeme hlavně na její hodnoty spojené s vyjadřováním dětí a mládeže, jež jsou často emotivního ražení a svou povahou spadají do registru familiárního, až argotického (u mládeže). Právě v této oblasti jazyka bývá zdvojení velmi často doprovázeno dalšími slovtvornými prostředky, jejichž role bude na závěr podtržena. Jedná se o *verlan* (spočívající v přesunu pořadí slabik slova) a *trunkaci* (srov. Fridrichová, 2012, s. 78), která může být dvojí povahy: afereze, apokopa (*aphérèse* vs. *apocope*).

V tomto kontextu je možno dané lexikální jednotky vytvořené reduplikací rozdělit do dvou základních kategorií (srov. Schejbalová, 2009, s. 272; Kenneth, 1983, s. 63–65): 1) Na jedné straně se jedná o reduplikaci autonomních lexikálních forem (např.: *teuf-teuf*: Polická (2007, s. 252) → reduplikace *verlanu* slova *fête* oslava, párty); dále *chien-chien* (malý „psík“), *joli-joli* (zejména v záporu *c'est pas joli-joli* = to není pěkné); 2) a straně druhé hovoříme o zdvojení neautonomních jednotek. V tomto příspěvku budou citovány zejména neautonomní jednotky, neboť jejich frekvence značně převažuje v mluvě obou zkoumaných skupin.

Do kategorie reduplikovaných neautonomních jednotek pak zejména řadíme lexémy spadající právě do jazyka dětí a mládeže (*toto, gengen, dodo*), často se jedná o slova citově zabarvená (*chouchou, joujou*). A dále do této skupiny řadíme citoslovce, především zvukomalebná slova (*toc toc, glou glou*), jež se rodí z napodobování určitých reálných zvuků nebo skutečností. Řada těchto příkladů je součástí tzv. hypokoristik¹ – z řečtiny *hypokorizesthai*, tj. „mazlivý“, „hladivý“ (srov. *TLF(i)*) – v českém jazyce slovo *domácké* nebo *mazlivé*). Jde o označení slova, obměnu neutrálního jména (Pastyřík, 1994, s. 107) v domácím nebo jinak neformálním prostředí (Bauchmannová, 2002, s. 172).

2. Reduplikace v dětské mluvě

V rámci neautonomních forem dětské mluvy („langage bébé“ nebo také „baby talk“) nebo též jazyka, jímž se obracejí rodiče na své nejmenší potomky, můžeme rozlišovat dva formativní procesy (srov. Schejbalová, 2009, s. 272). Zaprvé se jedná o primární neautonomní jednotky, tzn., že jejich základní forma není nositelem významu: *toutou, zizi* – jedná se v naprosté většině případů o onomatopoeie. Zadruhé rozlišujeme sekundární neautonomní slova, jež jsou odvozena od existujících lexikálních jednotek.

¹ Hypokoristika jsou podle Mounina (1974) ve francouzštině tvořena za pomoci diminutivních přípon (*fillette*), reduplikací (*chien-chien, fille*), mechanickým krácením neboli trunkací vlastních jmen (*Mado*) nebo výběrem termínů, které jsou konvenčně považovány za hypokoristické (*mon chou*).

Nahlédněme nyní na několik konkrétních příkladů těchto slov užívaných nejmenšími a způsoby jejich tvoření.

- Jak již bylo uvedeno výše, mezi slova dětské mluvy spadají často citoslovce, zejména slova zvukomalebná, tzv. onomatopoeie. Svou povahou mohou být užívána i širším publikem, nejen dětmi. Např.: *nananère*, *ragnagna* (citoslovce vytahování se), *toctoc* (střelený, blázen), *zizi*, *zézette* (mužské, chlapecké pohlaví), dětská pojmenování zvířat: *coco* (slepice), *mimi*² (kočka), *cancan* (kačer), *totos* (vši), *toutou* (pes), *meumeu* (kráva) nebo napodobení zvuků, které vydávají: *cocorico* (kohout), *cot cot* (slepice) *cou cou* (sova), *cui cui* (pták), *groin groin* (prase) *ouah ouah/wou wou* (pes), *miau miau* (kočka), *coïn coïn* (kačer), *glou glou*³ (krocán, krůta), *croâ croâ* (vrána, havran), *meuh meuh* (kráva), *coa coa* (žába), atd. Spokojené dítě se ve francouzštině projevuje citoslovcem *areu areu*, naopak má-li nějakou fyzickou bolest, označuje ji jako *bobo*. *Bibi* je pak označením pro ženu, dítě nebo sebe samého, případně je jím míněn předmět malé velikosti.
- Reduplikace může být v dětském jazyce doprovázena i tronkací,⁴ a to buď za doprovodu afereze: *fanfan* (zkrácenina slova *enfant* → *en-fant* = dítě, a jeho následné zdvojení), rovněž u *toto* (*au-to*), s reduplikací první slabiky *tuture* (*voi-ture* = auto), stejně jako u belgického výrazu *didine* (*boudine* = břicho), s grafickými variantami poté *pépée* (*pou-pée* = panenka) či *pimpin* (*la-pin* = králík), *titi* (*petit* = malý); anebo apokopy: *nounou* (*nou-rrice* = kojná, chůva), *popo* (*po-stérieur* = pozadí), *jojo* (*jo-li* = krásný), *tata* (*ta-nte* = teta), *tonton* (alterací *on-cle* = strýc, podle předlohy *tata*), *wawas* (od *wa-ter-closets*).
- Dále je možno ve francouzštině nejmenších zdvojovat kořeny sloves či jejich části, zejména pak počáteční slabiky: *dodo* (od *dormir* = spát), *pipi* (*pisser* = „čůrat“), *caca* (z latiny *ca-care*), *joujou* (hračka, odvozena od slovesa *jouer* nebo podstatného jména *jouet*).
- Zdvojením první slabiky celého slova vznikly lexémy *mémère* (babička z *mère* = máma), *pépère* (dědeček z *père* = táta)⁵ nebo *fifille*⁶ (*fille*) = dceruška, holčička, *bébête*⁷ (*bête* = zvíře), *cucul* s pravopisnou variantou *cucu* (*cul* = hovorově hýždě, pozadí), *guéguerre* (*guerre* = válka), *popoche* (*poche* = kapsa), *susucré* (*sucre* = cukr).
- U některých slov, jež vznikla na základě zdvojení, není původ zcela jasný a jistý. To je příklad lexému *lolo*⁸ (*lait* = mléko), u něž se pravděpodobně jedná o zdvojení slova motivovaného počátečním písmem „l“.
- Jiná slova se naopak zrodila alterací své slovní předlohy, přičemž pro zachování rytmičnosti dětského jazyka uchovávají repetici, to je příklad modifikací slov *sucette*, *tétine* (dudlík): *tototte*, *tututte*, *toutouille*, *totoche*, *totosse*; nebo *main* (ruka) → *mimine*, *papatte* či *quéquette* (chlapecké pohlaví) odvozeno od *bistoquet* s připojením sufixu *-ette*.

² *Mimi* je odvozeno od *mine*, což je populární onomatopoické označení kočky v galorománštině. Familiárně je slova užíváno ve významu roztomilý, jež vzniklo zkrácením (apokopou) a následnou reduplikací od *mignon*.

³ *Glouglou* označuje i zvuk tekutiny vylévané např. z lahve.

⁴ Řez kráceného slova je značen pomlčkou u původního slova následující za konečným zkoumaným výrazem v závorce.

⁵ Variantami *mémère* a *pépère* jsou poté i výrazy *mémé* a *pépé* vzniklé mechanickým zkrácením a následnou reduplikací z *mère* a *père*.

⁶ Synonymem tohoto slova tvořeným též reduplikací je *chouchoute*.

⁷ Hovorově může označovat i někoho hloupého, „natvrdlého“.

⁸ V hovorové mluvě se jedná i o synonymum k (ženským) ňadrům.

- Dále dochází i ke zdvojení celých slov: *loulou/louloute* (odvozeno od *loup* = vlk, užíváno rodiči jako mazlivé slovo označující jejich potomka), *bonbon* (od *bon* = dobrý; tzn. něco, co je dobré) *doudou* (od *doux* = sladký, hebký, jemný) → předmět vybraný dítětem, k němuž se emocionálně upoutá (jeho synonymem je *nin-nin*). Ze stejného adjektiva je odvozeno i podstatné jméno *doudoune*, jež označuje teplou pérovou bundu. Pokud je užito v plurálu *doudounes*, jedná se o familiární označení ženského poprsí.
- A nakonec mohou být reduplikovaná slova použita ve slovních spojeních se slovesem *faire*, např. *faire dodo/nin-nin* (spinkat, hajat) *faire sissite* nebo *sisitte* („hačnout si“), *faire pan pan* s variantami *pan pan cucu(l)*, *pan pan tutu*⁹ („naplácat na zadek“, „dostat na/přes prdel“), analogicky je vytvořen i výraz *faire zizi-panpan* (sexuální akt) *faire mumuse* (od *amuser* = hrát si s něčím, bavit se něčím), stejného významu je i *faire joujou*, a dále výrazy spojené s dětskými potřebami: *faire caca*, *faire pipi*, *faire popo*.

Jak je možno vyzkoušet ze zde uvedených příkladů, dětská mluva obsahuje celou řadu reduplikovaných lexikálních jednotek. Takto vytvořená slova umožňují dítěti lépe si dané slovo zafixovat, neboť repetice je jednou ze základních technik učení. Nejčastěji pak bývají opakovány, zdvojeny, právě slabiky slov. Mezi nimi se vyskytují především ty, jež označují osoby (předměty), které dítě obklopují (*mama(n)*, *papa*, *pépé/papi*, *mémé/mami*, *joujou*, *ninnin*, *doudou*) nebo přirozené potřeby dítěte (*pipi*, *caca*, *popo*), dále žádosti, prosby, trable (*bobo*, *dodo*, *lolo*) a v neposlední řadě zvířata nebo jejich zvuky (*toutou*, *coco*, *mimi*, *meumeu*, *wou wou*, *coin-coin*).

3. Reduplikace v jazyce francouzské mládeže

Stejně jako v jazyce nejmenších i v mluvě dnešní francouzské mládeže se velmi hojně setkáváme s reduplikací. Ta může být navíc doprovázena specifickým jevem francouzského slangu, jenž se nazývá *verlan*¹⁰ a je používán především k šifrování sdělení ze strany francouzské mládeže. Jedná se například o tyto slovní kreace: *beubeu* (sub.) → *verlan* s apokopou a následnou reduplikací slova *herbe* (marihuana, „tráva“) > *her-beu* > *beu-her* > *beuh* > *beubeu*. Totožným způsobem vzniklo i sloveso *gebgeb* odvozené ze slova *bouger* (hýbat se, pohybovat) > *ge-bou* > *geb* > *gebgeb* nebo podstatné jméno *meumeu* → *came* (droga) > *meu-ca* > *meumeu* či *teuteu* → *shit* (hašiš) > *teu-che* > *teuteu* nebo *fonfon* → *défoncé* („sjetý“, „zhulený“) > *foncédé* > *fonfon*.

- U dalších slov není zcela jisté, zda byla vytvořena za pomoci afereze a následné reduplikace (1), nebo *verlanem* s apokopou a zdvojením (2): *ziczic*, případně s pravopisem *zique zique* pocházející ze slova *musique* (hudba), 1) *mu-sique* > *zique/zic* > *ziczic* /*zique zique* nebo 2) *mu-sique* > *ziquemu/zicmu* > *ziczic/zique zique*, obdobně *zonzon* vzniklý z *prison* (vězení) či *caincain* < *Africain* (Afričan).
- Naopak u jiných slov dochází k reduplikaci za doprovodu tronkace (apokopy nebo afereze). Z apokopy pocházejí lexémy: *blonblon* (označení pro bílého Evropana, nejčastěji pak pro Francouze) < *blond*, *blondin* (blondák); *popo* (pojmenování lehké drogy) < *pollen* (pyl); *coco* < *cocaïne* (kokain) nebo < *communiste* (komunista); *pakpak* < *pakistanais* (Pákistánec); *kiki* < *kinortine*

⁹ *Tutu* označuje krátkou závojovou sukni baletek.

¹⁰ *Verlan* – z *l'envers* (naopak) – spočívá v přemísťování pořadí slabik určitých slov.

(druh amfetaminu). Z afereze, která je následně reduplikována pocházejí slova: *gengen* < *argent* (peníze); *leurleur* < *contrôleur* (revizor v hromadné dopravě); *nénette* (250 gramů hašišu) < *savonette* (malý kus mýdla); *zinzin* (šílený) < *bousin*¹¹ (povyk, rámus); *tintin* < *pervintin* (pervitin, amfetamin); *gogol* (ve smyslu idiot, imbecil) < *mongol*; *roro* < *euro*; *nana* (žena, dívka) < *Anna*;^{12, 13} *zizir* < *plaisir* (radost, potěšení, rozkoš); *gogo* < *gobeur/gober* (naivka); *fofo* < *forum* (neologismus Internetu); *cracra* (adj.) < *crasseux* (špinavý); *oligogo* vytvořený reduplikací slova *oligo*, jež pochází z apokopy a následné resuffixace na „o“ z *oligarque* (oligarcha).

- Zkrácení slova může probíhat oboustranně, tzn. aferezí a apokopou najednou, v námi uvedeném případě doprovázené elipsou (*in-dic-ateur de police* = policejní donašeč) → *dicdic*.
- Nakonec může docházet i k reduplikaci první slabiky slova bez užití dalších slovtvorných procesů: *bobonne*¹⁴ < *bonne* (žena, manželka – použito bez členu), *bébête* < *bête* (hloupý), *sosot/te* < *sotte* (šílený), stejného významu v ženském rodě *fofolle* < *folle*.

Na uvedených příkladech jsme mohli sledovat vyjadřování určité vrstvy dnešní mladé populace Francouzů, která při svých konverzacích užívá zejména argotických a familiárních výrazů, jež mohou být doprovázeny reduplikací. Takto vytvořená pojmenování se sémanticky vztahují především k označení osob, příp. jejich charakteristických rysů, dále k drogám, výrazům pro pohlavní orgány, apod. Společným rysem a motivací pro použité tvary je pravděpodobně snaha o šifrování zpráv a ústředních pojmů konverzace, jež by neměly být rozluštny dospělými jedinci. Jistou roli hraje i potřeba diferenciacce mladého jedince. Motivace užití slov na základě zdvojení je tedy u obou námi zkoumaných mluv rozličná. Z této perspektivy je zajímavé sledovat, že některá slova jsou společná pro zástupce obou mluv, avšak jejich význam se liší. Kupříkladu *lolo* značí v jazyce dětí „mlíčko“, zatímco mládež jej zná jako hovorový výraz pro ženské poprsí. Obdobně *bébête* → v dětské mluvě označení pro zvíře, zvířátko, a pro mládež hlupák, nebo *pépée* (f.)¹⁵ → panenka (hračka) vs. „kočka“, „kost“ (i v češtině: panenka ve smyslu pěkná dívka) či *tonton*¹⁶ → strýček, strejda u dětí a druh amfetaminu u mladých. Některé výrazy mají od sebe sémanticky skutečně velmi daleko → *meumeu*: slangově droga a „kravička“ nebo „bůbů“ u dětí; příp. *loulou* → mazlivé pojmenování pro dítě vs. příslušník pouličního gangu.

¹¹ Podle slovníku *TLF(i)* mohl být motivován i onomatopoickým výrazem *zozo* (ve smyslu šílenec, blázen) → samotný pocházející z alterace první slabika jména *Joseph* (srov. *Le Petit Robert* záznam *zozo*).

¹² Pochází od Anny – hlavní hrdinky („lehké ženy“ vydržované muži) románu Émila Zoly z druhé poloviny 19. století *Nana*. Po jeho uvedení se vneslo označení *nana* ve smyslu žena do běžné mluvy Francouzů.

¹³ Ve francouzštině existuje ještě další výraz označující ženu, a to spíše mladou ženu/dívku, jež obsahuje rovněž reduplikovanou slabiku → *nénette*. Jeho etymologie není však zcela zřejmá. Dle *TLF(i)* se objevuje několik hypotéz: 1) hypokoristická varianta z *Nana*, 2) odvozeno z *nénet* (poprsí), 3) zdrobnělina (afereze s reduplikací první slabiky) jednoho ze ženských jmen (*Antoinette*, *Jeannette*...), 4) odvozeno z *pon(n)ette* (mladá dívka, prostitutka), 5) všechny tyto motivace a původy mohly vést ke vzniku samotného slova.

¹⁴ Pokud je užito se členem, nabývá pejorativní ladění *comme une bobonne* – ve významu maloměstšácké ženy středního věku.

¹⁵ S grafickým zápisem *pépée* (m.) se objevuje ve francouzštině označení pro dědu, dědečka.

¹⁶ *Tonton* je i přezdívka bývalého fr. prezidenta Françoise Mitteranda.

4. Reduplikace vlastních jmen

Vlastní jména v jazyce, ať francouzském, nebo i českém, často podléhají jistým proměnám, které podtrhávají emocionalitu, již vyjadřuje mluvčí, pokud takto proměněné slovo použije nebo vytvoří. V češtině využíváme velmi hojně rozličných přípon, které tento stupeň emotionality vyjadřují, ve francouzštině se naopak v tomto kontextu využívá reduplikace. Vzhledem k tomu tento druh vyjadřování může spadat jak do jazyka dětí, tak i mládeže, uvádíme jej ve společné kapitole.

Pokud dochází k reduplikaci vlastních jmen – zejména mužských a ženských křestních jmen, případně i příjmení, především známých osob, celebrit – dochází tak v naprosté většině za doprovodu tronkace.

- Mezi ženskými křestními jmény nalezneme: *Bribri* < *Brigitte*; *Vivi* < *Virginie*; *Gigi* < odpovídající víceru jmen (ovšem stále za použití apokopy a následné reduplikace): *Gisèle*, *Gilberte*, *Ghislaine*, *Gina* apod. Afereze se též v případě ženských jmen vyskytuje, avšak její frekvence je nižší: *Lili* < *Aurélie*, *Amélie*, *Leslie*; *Gogo* < *Margo* (tronkace s resuffixací na „o“) < *Marguerite*.
- Mužská jména rovněž znají své hypokoristické varianty: za použití reduplikované apokopy → *Kéké* < *Kévin*; *Jojo* < *Joseph*, *Joël*, *José*; *Roro* < *Robert*; *Gégé* < *Gérard*; *Cricri* < *Christian*; *Mimi* < *Michel* (apokopa) nebo *Rémi* (afereze); *Dodo* < *Dominique*; s aferezí: *Riri* < *Henri*; *Mimile* < *Émile*; *Bébert* < *Albert*, *Herbert*; *Totor* < *Victor*. Bez tronkace je poté reduplikováno jméno *Paul* > *Popol/Paupol*. U některých jmen (cizího původu) se můžeme setkat s oběma procesy najednou, tj. aferezí a apokopou s následnou reduplikací: *Toto*¹⁷ (užívané ve Francii jako přezdívka) < *Salvatore*, *Antonio*, příp. reduplikovaná apokopa jména *T(h)omas*.
- Některá reduplikovaná hypokoristika mohou odpovídat ženským i mužským jménům: *Lolo* < *Louise*, *Laurent*; *Lulu* < *Lucienne*, *Lucien*.
- Francouzština si pohrává i s příjmeními známých osob: sportovců: *Jojo* < *Michael Jordan*; *Poupou* < *Raymond Poulidor*, herců: *Dédé* < *Gérard Depardieu*; *Bébel* < *Jean-Paul Belmondo*; nebo politických představitelů, jejichž modifikovaná jména nalezneme, jak uvádí Z. Schejbalová (2008, s. 89–90), zvláště v humoristických časopisech: *Chichi* < *Jacques Chirac*; *Sarkoco* < *Nicolas Sarkozy*; *Ségogo* < *Ségolène Royal*; *Pompon* < *Georges Pompidou*.
- A nakonec nalezneme i některá toponyma či další pojmenování spojená s určitými místy, např. pařížskými: *Neuneu* (v použití *Fête de Neuneu* → *Neuilly sur Seine*); *La Mouffe Mouffe* < ulice *Mouffetard* (v Paříži).

I v případě jmen může docházet k homografii/homofonii, a to mezi jednotlivými vlastními jmény, tak i jmény obecnými, zejména pakliže nebude bráno v potaz psaní velkých/malých písmen. *Jojo* tak může značit jednak francouzské křestní jméno, jež začíná na *Jo* (*Joseph*, *Joël*, apod.), případně jméno *Georges*, jehož první slabika má téměř¹⁸ shodnou výslovnost s *jo*. Jak bylo uvedeno v předcházející kapitole, *jojo* (adj.) značí i výraz pro krásný, roztomilý, mnohdy užitý v záporu *C'est pas jojo* = To není pěkné (výtka ze strany maminek).¹⁹ Dále je možno se s ním setkat ve tvaru substantiva mužského rodu především ve spojení *affreux jojo* ve významu „spratek“,

¹⁷ Může se jednat i o familiární označení pro „kohokoli“, ve francouzštině ve významu *n'importe qui*, nebo o obecné pojmenování pro dítě, malého chlapce.

¹⁸ Liší se pouze ve výslovnosti (otevřenosti/uzavřenosti) písmene „o“.

¹⁹ V mluvené francouzštině je možné se setkat i s kladnou verzí vyjadřující opak *C'est du jojo* = To je tedy pěkné! (míněno s nadsázkou).

„rošťák“, nesnesitelné dítě, a objevuje se i ve spojení *faire son jojo* = „dělat ze sebe blbce“. Naopak některá jména mohou nést vícero formací, jež jsou doprovázeny reduplikací, kupříkladu *Norbert* se přemění za pomoci apokopy a reduplikace v *Nono* nebo v případě použití afereze a reduplikace první slabiky v *Bébert* (mimořádně meliorativní pojmenování pro další „Berty“: *Herbert, Robert* či *Albert*).

5. Homonymie a synonymie reduplikovaných jednotek

Vzhledem k tomu, že je homonymie jevem častým v rámci reduplikace, rozhodli jsme se jí věnovat větší pozornost v samostatné kapitole a poukázat na sémantickou rozličnost takto vzniklých jednotek, a to nejen v kreacích dětí a mládeže, ale i v obecných významech daných slov.

Druhým zajímavým jevem jsou synonymická pojmenování určitých entit, jejichž zvláštností si v této podkapitole také povšimneme.

Mimo homonym, která jsme uvedli v předcházejících kapitolách, můžeme dále například citovat:

- *popo* → 1) slangově lehká droga (*pollen*) nebo policie (*police*), 2) dětsky „prdelka“ nebo ekvivalent *caca*;
- *bobo* → 1) „bebíčko“ u dětí, 2) označení mladé kultivované bohaté třídy vzniklé kontrakcí (*Bourgeois bohème*);
- *coco* → 1) slangově, familiárně: komunista („komouš“), kokain („koks“) nebo pohonné hmoty („benoš“) či hlava (*rien dans le coco* = „nic v palici“), 2) v dětské mluvě: slepice či její zvuk nebo vejce, 3) dále kokos (stand.), 4) ve spojení *frais coco, un drôle de coco, un vilain coco, un beau coco* (familiárně až pejorativně) = „zvláštní týpek“, podivín, individuum, *un joli coco* („pěkný ptáček“), 5) naopak výrazy *mon coco; vieux coco; petit coco; mon petit coco* značí láskyplné pojmenování: drahoušku, miláčku, apod.;
- *nénette* může být → 1) hlava, 2) pěkná dívka, 3) hadr pro údržbu karosérie vozidla, 4) 250 g hašišu, 5) výraz *se casser la nénette* = lámat si nad něčím hlavu, hluboce přemýšlet, 6) *en avoir plein la nénette, par-dessus la nénette* = mít toho nad hlavu/ dost;
- *tintin* → 1) pervitin, 2) vlastní jména *Augustin, Martin*, 3) ve spojení *tintin (et encore tintin)* = nic, vůbec nic, zhola nic, „houby“, obdobně *faire tintin* = nedostat něco, nedosáhnout něčeho, „starou belu“;
- *kiki* → 1) „kejhák“ (*serrer le kiki* = „zakroutit kejhákem“, *couper le kiki* = podříznout krk), 2) (arg.) druh amfetaminu, 3) *c'est parti mon kiki* = „jde se na to“, 4) fam. mužské přirození.

Dalším fenoménem je naopak synonymie, tzn. pro vyjádření téhož (sémanticky)²⁰ je možno použít několika výrazů (odlišný grafický zápis) – v našem případě tvořených za pomoci reduplikace. Mezi takové tvary spadá např. označení pro mužský pohlavní orgán: *kiki, quéquette, zézette, zizi, chichi, bibi, guigui/guiguite*²¹ nebo ženský: *baba*,²² *foufoune*,²³ *frifri, nénette, chachatte* atd. Dále výraz pro ženská ňadra (mnohdy i s použitím v plurálu): *lolo, néné, roploplo, tété, toto, doudoune*; ženu, dívku: *nénette, nana, pépée, cocotte*. Zvláštní skupinu tvoří různá pojmenování drog

²⁰ I když daná slova označují tutéž skutečnost, jejich zabarvenost je mnohdy velmi rozmanitá.

²¹ Může se jednat i o reduplikaci vzniklou z křestního jména *Marguerite* → *Guiguite*.

²² *Baba* může dále značit (homonymie): výraz překvapení *rester baba* (zůstat „pať“, zkoprnělý) nebo *baba cool* (z angličtiny) = „hipík“, „mánička“

²³ *Foufounes* v plurálu se používá v Kanadě pro vyjádření pozadí.

(od lehkých až po těžké nebo obecné názvy, tedy sémanticky širšího rozptylu, proto není možno hovořit u všech příkladu o synonymii): *meumeu, tintin, nénette, teuteu, beubeu, popo, coco* apod.

6. Závěrem

Reduplikace je jevem, který se ve francouzštině odráží na vícero rovinách. Svě větší uplatnění nalézá poté především ve dvou specifických registrech mluvy. Tím prvním je jazyk dětí a samozřejmě dospělých, kteří se k nim obracejí v „jejich jazyce“ a uplatňují repetici jako formu zapamatování užitých lexikálních jednotek. Opakování (slabik či slov) je však jevem edukativním, jenž nachází své místo nejen ve francouzštině, ale i v dalších jazycích včetně češtiny. V širším kontextu se též uplatňuje v rámci citoslovcí majících často vazbu na mluvu nejmenších. Druhým vztyčným bodem je jazyk mládeže a jeho jazykové prvky spadající mnohdy svou povahou do registru slangového a familiárního. Přináší hodnoty hypokoristické, meliorativní, ale i pejorativní či hanlivé.

Cílem tohoto příspěvku bylo poukázat na několik charakteristických prvků jazyka představitelů obou mluv a uvést příklady, jež se k nim váží. Zdvojení je fenoménem, který si jistě заслужuje hlubší a rozsáhlejší zpracování v rámci francouzské, ale i komparativní (např. s češtinou)²⁴ lingvistiky.

Literatura:

- KARLÍK, Petr – NEKULA, Marek – PLESKALOVÁ, Jana (eds.) (2002): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.
- CALVET, J.-L. (1999): *L'argot*. Paris: PUF.
- CARADEC, François (1988): *N'ayons pas peur des mots*. Paris: Larousse.
- COLIN, J.-P. – MÉVEL, J.-P. (1992): *Dictionnaire de l'argot*. Paris: Larousse.
- DELVAU, A. (2001): *Dictionnaire de la langue verte*. Book Surge Publishing.
- DOPPAGNE, A. (1991): *Majuscules, abréviations, symboles et sigles, Pour une toilette parfaite du texte*. Paris: Duculot.
- DUBOIS, J. (1994): *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*. Paris: Larousse.
- FRIDRICHOVÁ, Radka (2012): *La troncation en tant que procédé d'abréviation de mots et sa perception dans le français contemporain*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci.
- GOUDAILLIER, J.-P. (1998): *Comment tu tchatches*. Paris: Maisonneuve et Larose.
- GREVISSE, M. (1993): *Le Bon usage*. Paris: Duculot.
- HAMON, A. (1992): *Les mots du français*. Paris: Hachette.
- HAUSER, Přemysl (1987): Intenzifikační adjektiva založená na reduplikaci. *Sborník prací pedagogické fakulty UJEP v Brně*, 20, s. 7–16.
- HAUSER, Přemysl (2004): Zdvojování jako slootovorný proces. *Jazykověda Linguistica*, 214/4, s. 151–158.
- KUNEŠOVÁ, K. (2006): Expressivité de la langue de Boris Vian. In: M. Voždová – S. Míča (eds.), *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Romanica Olomucensia*, s. 111–116.
- MOUNIN, G. et al. (1974): *Dictionnaire de la linguistique*, Paris: PUF.

²⁴ Odrazovým bodem pro toto studium může posloužit erudovaný text Z. Schejbalové (2009): Réduplication en tant que procédé formatif en tchèque et en français. *Standard et périphéries de la langue*, s. 265–281.

- PASTYŘÍK, Svatopluk (1994): Co je to hypokoristikon? *Jazyková a mimojazyková stránka vlastných mien, 11. slovenská onomastická konferencia* (Nitra 19.–20. 5. 1994), Bratislava – Nitra.
- POLICKÁ, A. (2007): *Peut-on parler d'un argot des jeunes ? Analyse lexicale des universaux argotiques du parler de jeunes en lycées professionnels en France (Paris, Yzeure) et en République Tchèque (Brno)*. Paris – Brno.
- SCHEJBALOVÁ, Z. (2008): Jazykové novotvary v současné francouzské publicistice. *Časopis pro moderní filologii* 90/2, s. 88–91.
- SCHEJBALOVÁ, Z. (2009): Réduplication en tant que procédé formatif en tchèque et en français. In: A. Kacprzak – J.-P. Goudaillier (eds.), *Standard et périphéries de la langue*, s. 265–281.

Korpus:

- Bob dictionnaire d'argot; ou l'autre trésor de la langue* [online]. Cit. 14. 2. 2014. Dostupné z WWW: <<http://www.languefrancaise.net/bob/>>.
- CARADEC, F. (1988): *N'ayons pas peur des mots*. Paris: Larousse.
- Centre national de ressources textuelles et lexicales* [online]. Cit. 14. 3. 2014. Dostupné z WWW: <<http://www.cnrtl.fr/definition/>>.
- COLIN, J.-P. (1996): *Dictionnaire de l'argot*. Paris: Larousse.
- ENCKELL, P. – REZEAU, P. (2003): *Dictionnaire des onomatopées*. Paris: PUF.
- FRIDRICHOVÁ, Radka (2012): *La troncation en tant que procédé d'abréviation de mots et sa perception dans le français contemporain*. Olomouc: Nakladatelství Univerzity Palackého v Olomouci.
- GOUDAILLIER, J.-P. (1998): *Comment tu tchatches*. Paris: Maisonneuve et Larose.
- Le Dictionnaire de la Zone* [online]. Cit. 13. 2. 2014. Dostupné z WWW: <<http://www.dictionnairedelazone.fr/>>.
- Le Dictionnaire vivant de la langue française* [online]. Cit. 15. 4. 2014. Dostupné z WWW: <<http://dvlf.uchicago.edu/>>.
- POLICKÁ, A. (2007): *Peut-on parler d'un argot des jeunes ? Analyse lexicale des universaux argotiques du parler de jeunes en lycées professionnels en France (Paris, Yzeure) et en République Tchèque (Brno)*. Paris – Brno.
- Dictionnaire Le Petit Robert* (2009). Paris: Petit Robert.
- Trésor de la langue française informatisé* [online]. Cit. 15. 4. 2014. Dostupné z WWW: <<http://atilf.atilf.fr/>>.